

УДК 633.853.49''321'':631.528.1

ІВКО Ю.О., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ОЦІНКА ЛІНІЙ МУТАНТНОГО ПОХОДЖЕННЯ РІПАКУ ЯРОГО ЗА ОСНОВНИМИ СТРУКТУРНИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ ПРОДУКТИВНОСТІ

Протягом багатьох тисячоліть примітивна селекція базувалась на відборі спонтанних мутацій. Переважна більшість вирощуваних рослин набула культурних ознак під впливом людини. Цей постійний вплив з боку природи та людини викликав кількісні та якісні мутаційні зміни. Використання хімічних сполук, що спричиняють мутації, дало можливість селекціонерам віднайти ефективний метод підвищення різноманітності й створення цінних форм культурних рослин. На сьогодні відомо сотні хімічних речовин, які мають мутагенні властивості. Хімічні мутагени широко ввійшли в селекційну практику завдяки їх здатності індукувати широкий спектр позитивних змін. Метою досліджень було провести аналіз мінливості господарсько цінних ознак у ліній мутантного походження ріпаку ярого. Дослідження виконували в умовах дослідного поля ННДЦ Білоцерківського національного аграрного університету у 2012-2013 рр. Вихідним матеріалом були дев'ять ліній мутантного походження ріпаку ярого, отримані зі сорту Магнат, після обробки його насіння мутагенами. Контролем слугувало сухе насіння сорту Магнат та сорт-стандарт Марія. Зменшення висоти стебла у ліній мутантного походження, порівняно з сортом-стандартом Марія, відбулося в межах 8,6-26,3 см, а за відношення до вихідного сорту Магнат – 8,0-25,7 см, залежно від зразка. Найбільше зменшення висоти стебла впродовж двох років дослідження було відмічено у лінії ІВР 11-1/7. В порівнянні зі сортом-стандартом Марія, кількість стручків на центральному суцвітті, в якого 30,4 шт. (за 2012-2013рр.) зразки мутантних форм показали значну різноманітність: починаючи із мутантної лінії ІВР 11-1/5, котра мала в середньому 26,8 шт. стручків і включаючи лінії – ІВР 10-1/4 (37,0 шт.), ІВР 11-2/9 (36,6 шт.), ІВР 10-1/2 (35,6 шт.), ІВР 11-2/8 (35,5 шт.), ІВР 11-3/1 (34,8 шт.). Найбільша зав'язуваність насіння відмічалася у лінії

ІВР 10-4/2, у 2012 р. сформувалося – $31,2 \pm 1,3$ шт. а в 2013 році – $26,7 \pm 0,6$ шт., що середньому за два роки досліджень склало 29,0 штук насінин у стручку. Крім того ця мутантна лінія перевищувала сорт-стандарт Марія на 5,5 насінин, а вихідний сорт Магнат – 6,9 шт. Аналізуючи коефіцієнт варіації у даної лінії за цією ознакою нами було виявлено слабе варіювання ($V=8,1$ і $11,0$ %). За кількістю насінин у стручку нами також було виділено форму ІВР 11-2/8 в якій зав'язалося 27,8 шт. насінин, що на 4,3 шт. більше порівняно з стандартом та на 5,7 шт. – за відношення до вихідного сорту Магнат (6,9 шт.).